

Regeringens proposition

1982/83:76

om personalföreträdare i vissa statliga myndigheters styrelser;

beslutad den 16 december 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

BO HOLMBERG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa tillägg i lagen (1976:891) om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse och lagen (1972:509) om vad som avses med polismyndighet m. m. Lagändringarna syftar till ett förtydligande av att personalrepresentation kan förekomma i länsstyrelsernas styrelser och de lokala polisstyrelserna.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1983.

1 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1976:891) om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse**

Härigenom föreskrivs att lagen (1976:891) om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslugen lydelse

1 §

Länsstyrelses styrelse består, utöver ordföranden, av 14 ledamöter, som utses genom val. Valet förrättas av landstinget. Om det i länet finns en kommun som ej ingår i landstingskommunen, skall valet förrättas av landstinget och kommunfullmäktige med den fördelning dem emellan som regeringen bestämmer efter befolkningstalen. I Gotlands län skall valet förrättas av kommunfullmäktige i Gotlands kommun. För de ledamöter som har valts av landstinget eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter väljas. Ytterligare föreskrifter om val av ledamöter och suppleanter meddelas av regeringen.

2 §

Utöver vad som anges i 1 § får i en länsstyrelses styrelse också finnas personalföreträdare. Om personalföreträdare och om rätt för arbetstagarorganisationer att utse och entlediga dem finns särskilda föreskrifter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

¹ Senaste lydelse 1981:1108.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1972:509) om vad som avses med polismyndighet m. m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1972:509) om vad som avses med polismyndighet m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Med polismyndighet avses polisstyrelsen i distriktet, om ej annat följer av lag eller annan författning.

Polisstyrelsen består av polischefen och det antal valda ledamöter, minst sex och högst åtta, som länsstyrelsen bestämmer.

Ledamöterna utom polischefen skall väljas av landstinget. Om det i polisdistriktet finns en kommun som inte ingår i landstingskommunen, skall valet förrättas av landstinget och kommunfullmäktige med den fördelning mellan dem som länsstyrelsen bestämmer efter befolkningstalen. I Visby polisdistrikt skall valet förrättas av kommunfullmäktige i Gotlands kommun. För de ledamöter som har valts av landstinget eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter väljas.

*Utöver vad som unges i andra stycket får i polisstyrelsen också finnas personalföreträdare. Om personalföreträdare och om rätt för arbets-
tagarorganisationer att utse och entlediga dem finns särskilda föreskrifter.*

Närmare föreskrifter om polisstyrelsen meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Genom sådana föreskrifter får endast högre polisbefäl ges befogenhet att besluta i fråga om frihetsberövanden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

¹ Senaste lydelse 1981:1109.

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-12-16

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Rainer, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg

Föredragande: statsrådet Holmberg

Proposition om personalföreträdare i vissa statliga myndigheters styrelser

1 Inledning

Enligt lagen (1976:891) om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse (ändrad senast 1981:1108) består styrelsen av en ordförande och 14 andra ledamöter. De sistnämnda utses genom val, som i regel förrättas av landstinget. För de valda ledamöterna skall väljas lika många suppleanter. Enligt länsstyrelseinstruktionen (1971:460, omtryckt 1982:638, ändrad senast 1982:875) är landshövdingen styrelsens ordförande.

I lagen (1972:509) om vad som avses med polismyndighet m. m. i dess från den 1 januari 1983 gällande lydelse finns bestämmelser om polisstyrelsen och val av ledamöter och suppleanter i denna. Polisstyrelsen består enligt lagen av polischefen och det antal valda ledamöter, minst sex och högst åtta, som länsstyrelsen bestämmer. De sistnämnda ledamöterna väljs i regel av landstinget.

I den utsträckning regeringen bestämmer får personalföreträdare utses i statliga myndigheters styrelser eller motsvarande högsta ledningsorgan. Bestämmelser härom finns i lagen (1976:230) om rätt för arbetstagarorganisation att utse och entlediga företrädare för de anställda i styrelse eller annat organ vid statlig myndighet samt i kungörelsen (1974:224) om personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m. (omtryckt 1976:487, ändrad senast 1977:779). För flertalet länsstyrelser och samtliga polisstyrelser har regeringen beslutat att personalföreträdarkungörelsen skall tillämpas.

Jag vill nu ta upp frågan om den författningsmässiga regleringen av personalrepresentationen i länsstyrelsernas styrelser och i polisstyrelserna. I den sistnämnda frågan har jag samrått med chefen för justitiedepartementet.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Personalrepresentationsreformen

I prop. 1974:1 (bil. 2 p. 7) drogs riktlinjer upp för en representation för de anställda i statliga myndigheters högsta beslutande organ. Där föreslogs att det i den utsträckning Kungl. Maj:t bestämde skulle införas personalrepresentation i lekmanstyrelse, ämbetsmannastyrelse, enrådighetsverk och disciplinnämnd vid statlig myndighet med som regel minst 100 anställda. Riksdagen godtog denna del av propositionen (InU 1974:4, rskr 1974:95). Därefter utfärdades personalföreträdarkungörelsen. Enligt 1 § gäller kungörelsen numera för statliga myndigheter med självständiga verksamheter i den mån regeringen så förordnar. Enligt regeringens förordnanden gäller kungörelsen för flertalet länsstyrelser och för ett stort antal centrala myndigheter. Enligt 3 § har personalföreträdarna rätt att närvara och yttra sig vid all handläggning i styrelsen. De är enligt 5 § ledamöter i styrelsen, med rätt att delta i beslut, vid handläggning av frågor som inte har avseende på det slag av verksamhet som myndigheten skall bedriva. Enligt 17 § är det styrelsen som beslutar hur denna regel skall tillämpas. Därvid får personalföreträdarna delta i överläggningen, men inte i beslutet. Beslutet kan överklagas hos regeringen.

Enligt den förut nämnda lagen om rätt för arbetstagarorganisation att utse och entlediga företrädare för de anställda i styrelse eller annat organ vid statlig myndighet får sådan företrädare, som enligt särskild föreskrift får ingå i styrelsen eller annat organ vid myndigheten, utses och entledigas av den eller de arbetstagarorganisationer som är företrädade hos myndigheten, om inte annat följer av avtal eller särskild föreskrift.

2.2 Länsstyrelsernas styrelser

Enligt lagen om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse består styrelsen, utöver ordföranden, av 14 ledamöter som utses genom val. Sådana val förrättas av landstinget och av kommunfullmäktige i kommun som inte tillhör landstingskommun. Att dessa frågor regleras i en lag och inte i en förordning beror på att föreskrifter om kommunernas och landstingskommunernas åligganden enligt 8 kap. 5 § regeringsformen skall meddelas i lag. Lagen om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse antogs vid 1976/77 års riksmöte (prop. 1976/77:19, KU 1976/77:12, rskr 1976/77:27).

Lagen om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse innehåller inte någon föreskrift som medger undantag från lagens bestämmelser om antalet styrelseledamöter och om val av ledamöter. Av förarbetena till lagen framgår dock inte att avsikten skulle ha varit att ta avstånd från den ordning med styrelserepresentation för de anställda som redan hade införts vid flera länsstyrelser. Det väsentliga motivet för den ändring i fråga om valet av

styrelseledamöter som skedde genom lagen var att ge länets invånare större inflytande på förtroendemannastyrelsens sammansättning. Denna borde enligt föredragande departementschefen återspegla de politiska partiernas styrka i länet.

Det är enligt min mening av vikt att länsstyrelsernas styrelser avspeglar den politiska opinionen inom länen. I den proposition som låg till grund för riksdagens beslut om riktlinjer för styrelserepresentation för anställda i statliga myndigheter undvek man avsiktligt att alltför detaljerat ange vilka frågor som skulle falla inom personalföreträdarnas beslutanderätt. Riksdagen överlät åt rättstillämpningen att närmare bestämma detta. I propositionen nämndes som exempel på frågor där personalföreträdare skulle kunna delta i besluten frågor om bl. a. arbetsmetoder, arbetsfördelning, organisation och rationalisering inom myndigheten, personalpolitik och personaladministration. I den därefter utfärdade personalföreträdarkungörelsen kom detta till uttryck genom att personalföreträdarnas beslutanderätt begränsades till beslut som inte har avseende på det slag av verksamhet som myndigheten skall bedriva. Fråga om personalföreträdares rätt att delta i styrelsens beslut avgörs av styrelsen. Besvär över styrelsens beslut får enligt kungörelsen anföras hos regeringen.

Regeringen har i särskilda ärenden bl. a. prövat frågan om personalföreträdares rösträtt i länsstyrelses styrelse vid avgivande av remissyttrande. I ett fall uttalade därvid regeringen bl. a. att avgivandet av en myndighets remissyttrande i regel är en sådan fråga där personalföreträdare saknar rösträtt. Å andra sidan kan enligt regeringens praxis undantag från denna regel komma i fråga beträffande sådana delar av remissen som får anses angå ett ämne som närmare berör personalen inom myndigheten eller inom den berörda förvaltningsgrenen.

Med en sådan tillämpning av bestämmelserna kan det inte anses att rösträtt för personalföreträdare i länsstyrelsernas styrelser inkräktar på principen att styrelserna skall avspegla den politiska opinionen i länen. Det är otillfredsställande att denna grundsyn inte klart framgår av lagen. Enligt min mening bör man därför även formellt åstadkomma överensstämmelse mellan lagen om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse och personalföreträdarkungörelsen. Jag förordar alltså att det nu görs ett tillägg i lagen i det hänseende som jag här har berört. Härutöver kan den nyssnämnda kungörelsen behöva kompletteras med ett förtydligande. Det ankommer på regeringen att besluta i denna fråga.

I detta sammanhang vill jag erinra om att riksdagen nyligen har behandlat en fråga om personalföreträdares rösträtt i försäkringskassas styrelse (SfU 1982/83:2). I en motion (mot. 1981/82:538) begärdes att rösträtten för personalföreträdare i försäkringskassornas styrelser skulle slopas genom ändring i personalföreträdarkungörelsen. Enligt motionärens erfarenhet hade den politiska majoritet i styrelsen som skall avspegla väljaropinionen förryckts i några fall. Socialförsäkringsutskottet avstyrkte bifall till motionen

med hänsyn till bl. a. det positiva värdet av att personalrepresentanterna har möjlighet att delta i försäkringskassornas styrelsearbete. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

2.3 Polisstyrelserna

För ledningen av verksamheten inom vart och ett av landets 118 polisdistrikt finns en polisstyrelse. Polisstyrelsen består – förutom av polischefen – av det antal särskilt utsedda ledamöter, lägst sex och högst åtta, som länsstyrelsen bestämmer. De särskilt utsedda ledamöterna väljs av landstinget utom i de kommuner som inte ingår i någon landstingskommun. I fråga om Göteborgs och Malmö polisdistrikt bestämmer länsstyrelsen hur många av ledamöterna som skall väljas av landstinget resp. kommunfullmäktige i Göteborgs och Malmö kommuner. Polisstyrelsen i Visby polisdistrikt utses av kommunfullmäktige i Gotlands kommun. För var och en av de särskilt utsedda ledamöterna skall det enligt nuvarande regler finnas en personlig suppleant. De nu återgivna bestämmelserna finns intagna i 38 och 76 §§ polisinstruktionen (1972:511, omtryckt 1981:735; jfr dock 1982:687). Enligt 38 § tillämpas personalföreträdarkungörelsen på samtliga polisstyrelser.

Vid 1981/82 års riksmöte beslutade riksdagen om vissa ändringar i sättet för val till ett flertal statliga och liknande organ, för vilka ledamöter och suppleanter utses av kommunfullmäktige eller landsting (prop. 1980/81:185, KU 1981/82:2, rskr 1981/82:1). För polisstyrelsernas del innebär beslutet att ordningen med personligt valda suppleanter ersätts av en ordning som medför att suppleanterna skall väljas i grupp, dvs. efter samma principer som gäller för val av suppleanter i kommunala och landstingskommunala nämnder. I samband med att bestämmelserna om val till polisstyrelserna sålunda ändrades var det med hänsyn till regeln i 8 kap. 5 § regeringsformen nödvändigt att ge dem form av lag. Bestämmelserna överfördes därför till lagen om vad som avses med polismyndighet m. m. De träder i kraft den 1 januari 1983 (SFS 1981:1109).

Vid överförandet till polismyndighetslagen av bestämmelserna om val till polisstyrelserna gjordes ingen hänvisning till den bestämmelse i polisinstruktionen som anger att personalföreträdarkungörelsen är tillämplig i fråga om alla polisstyrelser. Någon ändring i sak beträffande personalföreträdares rätt att delta i polisstyrelsernas arbete var uppenbarligen inte avsedd. Med den avfattning som lagen enligt riksdagsbeslutet kommer att få från den 1 januari 1983 framgår det emellertid inte uttryckligen att personalföreträdare kan delta i polisstyrelsernas arbete. Enligt min mening är detta inte tillfredsställande.

Efter samråd med chefen för justitiedepartementet förordar jag därför att det i polismyndighetslagen nu görs ett tillägg, varigenom det uttryckligen anges att personalföreträdare får finnas i polisstyrelserna.

Avslutningsvis vill jag nämna att 1981 års polisherledning (Ju 1981:02) i enlighet med ett principbeslut av riksdagen (prop. 1980/81:13, JuU 1980/81:24, rskr 1980/81:210) har anförtratts uppgiften att lägga fram förslag till en polislag, i vilken de grundläggande reglerna om polisens uppgifter, organisation och befogenheter skall föras samman. Som riktmärke för polislagens ikraftträdande har angetts den 1 juli 1984. När polislagen beslutas får bestämmelserna om utseende av polisstyrelse, liksom sannolikt bestämmelserna i polismyndighetslagen i dess helhet, sin naturliga plats i den nya lagen.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom kommundepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1976:891) om val av ledamöter i länsstyrelsens styrelse
2. lag om ändring i lagen (1972:509) om vad som avses med polismyndighet m. m.

Förslaget under 2. har utarbetats i samråd med chefen för justitiedepartementet.

4 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta lagförslagen.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.